

Uge 43 er blevet udnævnt som europæisk arbejdsmiljøuge mod støj på arbejdspladsen. SLV er den myndighed, som fører tilsyn med arbejdsmiljø om bord i danske luftfartøjer og har i forbindelse med de danske initiativer i arbejdsmiljøugen sat fokus på støj ombord, og hvordan der arbejdes med at reducere støjbelastningen rundt omkring i de forskellige luftfartsselskaber.

SLV udgiver i alt 5 flyers – en til hver dag at læse. De 5 flyers er udarbejdet med støtte fra det europæiske arbejdsmiljøagentur i Bilbao og er sendt ud til alle selskaber. De kan også læses på SLVs hjemmeside.

De 5 flyers indeholder hver en historie fortalt fra branchen, og alle sider har fået ordet: flyvechefer, piloter, kabinebesætningsmedlemmer, flymedicinere og en "hvor skaden er sket".

SLV håber at de 5 flyers vil være med til at sætte mere fokus på støj og frem for alt det arbejde og de initiativer, som sker rundt omkring.

God fornøjelse

Støttet af:

Formstøbte ørepropper fjerner træthed

Selvom mange arbejdsmiljøregler inden for luftfarten desværre kun er vejledende, bliver støj og andre kritiske emner i arbejdsmiljøet taget langt mere alvorligt i dag end for bare et par år siden, mener steward Karsten Roll, der hilser udviklingen meget velkommen

– Vi var blandt de første firmaer, der lavede en arbejdspladsvurdering, APV, inden for arbejdsmiljø, så vi var velforberedte, da det blev et lovkrav at have en APV. Mange arbejdsmiljøregler for luftfarten er jo desværre kun vejledende. Men efter nogle omstruktureringer i firmaet for et par år siden, der omfattede bl.a. sikkerhedsudvalget, er firmaet blevet meget mere lydhøre over for os ansatte.

Sådan siger Karsten Roll, der arbejder på 7. år som steward hos Cimber Air.

Han fortæller, at virksomheden har afsluttet en større arbejdsmiljøundersøgelse, hvor resultatet er et 'kanon værktøj' når man vil sætte fokus på problemfelterne.

Ligesom sine kolleger møder han kritisk støj i hverdagen fra han forlader crewrummet. Især på forpladsen, hvor flyene har opstart, er støjen slem.

– På forpladsen er det jo påbudt at bruge høreværn. Men ved siden af det, har firmaet gjort det muligt at beskytte ørerne med udlevering af ørepropper. Det er såkaldte ANR-ørepropper fra DOT Miljø, små formstøbte propper i gennemsigtig plast, som du faktisk kan have på fra du møder, til du går hjem, konstaterer Karsten Roll.

60 % af trætheden forsvinder

Stewarden bemærker, at de formstøbte ørepropper holder støjen ude, men at man samtidig kan føre samtale. De er nemlig specielt designet til at høre samtale. Der sidder nogle filtre, som kan

modificeres i forhold til de forskellige flytyper. For det er jo i kabinen, de især er effektive.

– Alle ansatte hos Cimber har fået mulighed for at kunne vælge de formstøbte ørepropper. Og de er virkelig gode. Selvfølgelig kan man ikke tvinge folk til at gå med dem, og man skal lige over nogle dages tilvænning, for hjernen skal forstå, at lyden er dæmpet. De fjerner støj, men også omkring 60 procent af den træthed, man oplevede, før man tog propperne i brug. Man skal lige finde ud af, at man ikke behøver at råbe, for omgivelserne kan sagtens høre dig. Det er kun et spørgsmål om tilvænning, og kampagnen for de små høreværn kører endnu hos os, fortæller Roll.

Som sikkerhedsrepræsentant tog han og 3-4 kolleger til DOT Miljø i lufthavnen for at få taget

STOP

afstøbninger og få udleveret de første propper i firmaet. De har varmt anbefalet ørepropperne til de øvrige kolleger i Cimber Air og andre lige siden.

– Ja, og nu kan vi ikke leve uden. Når op til to tredjedele af den træthed, du tidligere oplevede efter en lang arbejdsdag, er væk, så er det jo også et virkeligt stort plus, konstaterer han.

Støj stresser kroppen

Han forklarer, at støj og stress kan påvirke hjerte- og karsystemet og kredsløbet i det hele taget. Ud over høretabet kan man altså risikere blodpropper osv., hvis man omgås støj for lemfældigt, mener han. Men: 'Man kan godt trække hesten til truget, men man kan ikke tvinge den til at drikke'.

– jeg tror, det ville hjælpe, hvis det var påbudt i flyene at bruge hørepropper eller lignende beskyttelse i kabinen. Det kunne være et lovkrav. Men omvendt ser vi jo også flere støjsvage flytyper vinde frem. Men det er et faktum, at støj stresser kroppen. Man bliver træt og uoplagt af støj, og brugen af ørepropperne har absolut været

en forbedring af mit arbejdsmiljø. Jeg har selv valgt at forbedre min dag, og det sker med firmaets opbakning. Det er jo helt fint, smiler han.

Vi mødes jo ikke hver dag

Brugen af de små ørepropper på arbejde har også vist sig at være en fordel for fritids- og privatlivet, mener Karsten Roll:

– Ja, for det betyder da meget, hvis du er træt og uoplagt, når du kommer hjem. Man bliver også mere udsat for eller modtagelig for irritationsmomenter, når man har gået i for meget støj hele dagen. Men det er svært at sætte ord på... man får måske kortere lunte efter påvirkning af støj, siger han.

Når man ikke bruger ørepropperne, ligger de godt i den lille læderpung, der følger med propperne og har ens navn påtrykt. Pungen passer lige ned i inderlommen i uniformsjakken, uden at den kan ses. Desuden medfølger der en lille vakuumpose med aftrykket af det yderste af øregangene, hvis man skal have lavet nye ørepropper. Der er to års garanti på øre-

propperne. Og de er praktiske i brug, for de kan skylles i rent vand og tørres af med en papirserviet.

Karsten Roll erkender dog, at det tager tid at få alle kolleger til at bruge ørepropperne.

– Vi mødes jo ikke sådan og kan tale om det hver dag til frokost, vel? Jeg har været i firmaet i over seks år, og der er faktisk stadig enkelte kolleger, jeg ikke har fløjet med endnu. Men selvfølgelig kender de mit navn som sikkerhedsrepræsentant, for vi udsender jo jævnligt materiale om udviklingen i arbejdsmiljøet og f.eks. forebyggelse af støjskader, slutter stewarden.

Man tænker først over støjen, når der bliver stille

Man kan sagtens stå og sige goddag med de små formstøbte høreværn i og høre, om passageren spørger efter en Berlinger. Jeg anbefaler dem varmt til alle, for jeg er jo ikke nær så træt efter at have brugt høreværn hele dagen, som dengang vi ingen havde, siger stewardesse Susanne Alsing.

– Jeg har efterhånden været på vingerne i 22 år. Men så plejer jeg også at tilføje, at jeg startede som 9-årig...

Der er glimt i øjet hos stewardesse Susanne Alsing, der startede karrieren hos Conair, arbejdede gennem 15 år hos SAS Commuter og efter fusionen i 2004 nu arbejder hos SAS.

– Når jeg flyver, eller retter: når jeg er på

arbejde, møder jeg støj flere steder. På vej ud til flyet. Om bord. Og når vi kører ind igen. Lufthavne larmer! Sådan er det bare. Men det bliver jo faktisk en hverdag, for du tænker først over støjen, når der bliver stille. Så indser du, at støjen er konstant på arbejdet.

– Det er vigtigt at beskytte sine ører, for der er ingen grund til at gøre hverdagen mere sur for en selv. Og hold da op, jeg er ikke nær så træt efter at have brugt høreværn hele dagen, som før vi fik dem. Jeg vil jo også gerne kunne høre en dag, hvad mine børnebørn siger til mig. Uden at sige, at de unge taler utydeligt, som min mormor gjorde – indtil hun fik høreapparat!, smiler Susanne Alsing.

Skal den larme så meget?

Stewardessen fortæller, at flyselskabet i 2000 fik en ny flytype, da Fokker 50 blev udskiftet med en lidt større turbopropmaskine, Q400. Det er efterfølgeren til Dash-8 fra Bombardier og har 72 pladser.

– Det var en spritny maskine: Da man bestilte den, fandtes den kun på tegnebrættet. Alle tekniske data var baseret på teoretiske udregninger. Så når nu støjniveauet i Fokkeren lå på 78 decibel (dB(A)), sagde vores samarbejds- og sikkerhedsudvalg, at uanset hvilken ny type, man valgte, måtte støjniveauet ikke blive højere end i Fokkeren. Men da vi hoppede direkte fra Fokkeren over i Q400, havde vi kontrasten. Og i løbet af de første seks måneder efter indførelsen af Q400 begyndte både piloter og kabinepersonalet at undre sig: Kan det virkelig passe, at den skal larme så meget? Støjproblemerne i de nye maskiner sætter gang i to sideløbende processer.

Nyt støjkit og lydgardin

For det første bliver der indledt et samarbejde med fabrikanten, og målinger viser snart, at støjbelastningen er for høj i kabinen, selvom der er installeret ANVS, Anti Noise and Vibrations System.

– Systemet sidder kun i passagerernes hovedhøjde, hvor det udsender lydølger i modfase. Men det hjælper så bare ikke noget, når man står op... Det lyder som i maskinrummet på et stort skib. Især sidst på dagen påvirker det mig, for man bliver træt i hovedet og til tider lidt irriteret og usikker: Var det nu Campari eller Champagne, der blev spurgt om? Og man hæver uvilkårligt stemmen.

– Når jeg kom hjem, sagde familien: Du behøver ikke at råbe! Du er ikke på arbejde mere!

Det store apparat med ingeniører fra fabrikken i samarbejde med flyselskabet endte med, at fabrikken kom med et nyt støjkit, der kunne monteres i flyene. Bl.a. ekstra padding og isolering bag panelerne og i gulvet. Og et støjgardin foran forreste dør. Alene gardinet gav en halvering af støjen med en dæmpning på 3 dB(A).

Vi får aldrig lydløste fly

Den anden proces blev sat i gang af sikkerhedsudvalget og firmaet med hovedvægt på arbejdsmiljøet. Firmaet AkustikNet foretog uvildige støjbelastningsmålinger. Det var specielt opsatte apparater i et fly på en ganske almindelig flyvning med passagerer om bord. Det skulle give et så realistisk billede som muligt, og også cabin attendants fik måleudstyr spændt på kroppen.

STOP STØJ

– Konklusionerne i rapporten viste, at der var for meget larm. Med det antal timer i luften og 5-7 starter og landinger om dagen anbefalede AkustikNet og luftens BST, at man skulle forsøge at dæmpe støjen i flyene og bruge personlige værnemidler.

– Først fik vi en her-og-nu-løsning med de her EAR-musikerhøreværn. Juletræet, du ved. Dernæst kom de 'rigtige' formstøbte høreværn af mærket Rexton i blød plast. Det blev vores redning, da vi fik dem i 2002!, sukker Susanne Alsing.

De to processer var ikke bare klaret hen over natten. Først i slutningen af 2003 var der støjkit i alle fly monteret og personlige værnemidler til alle. Og alle på Q 400 får i dag tilbudt formstøbte høreværn. Der bliver holdt temauger og gennemført anden propaganda i firmaet: Pas på din hørelse!

– Processerne omkring Q 400 har været yderst effektive, og der er kun ganske få gener tilbage i flyene. Man kommer nok aldrig uden om, at der en dag står en hattehylde og flapper lidt, hvor der er få eller mange passagerer. Der er mange faktorer, som spiller ind. Og vi kan aldrig få et lydøst fly. Det tror jeg i hvert fald ikke på.

De formstøbte høreværn er effektive

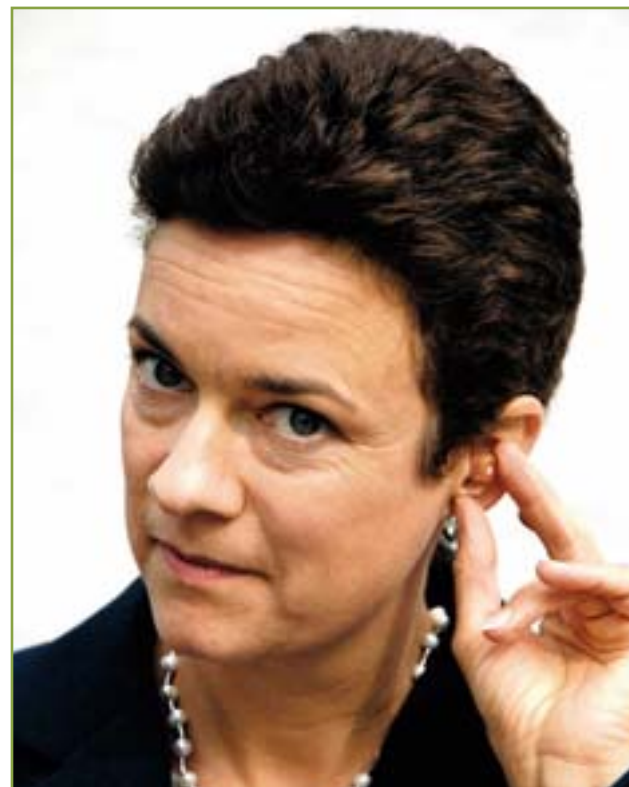
– I dag er det hovedsagelig starten og landingen, når hjulene rammer jorden, og der skal bremses op, at der er støj. Der må vi beskytte os selv. Man kan jo ikke lave om på, at fly starter og lander, konstaterer stewardessen og fortsætter:

– De formstøbte høreværn er effektive, og mange bruger dem også ved boarding. De er også en fordel ude i 'vindmølleparken', hvor alle propelmaskinerne står. Her kan der sagtens være 2-3 maskiner, der er ved at varme op eller taxie ind. Men ude på forpladsen skal man jo rettelig have kopperne på, formaner hun.

I de formstøbte høreværn sidder et lille filter, der kan justeres og evt. skiftes, uden at man skal have ændret hele siliconestøbningen. De holdes rene med en fugtig klud eller en serviet med lidt vand på, og når de ikke er i brug, opbevares de i en lille pung.

Skumgummipropper anbefales absolut ikke til cabin crew af hygiejnegrunde, selvom passagerer godt kan anvende den type en gang imellem.

– Man kan sagtens stå og sige goddag med de små høreværn i. Og jeg tror, at de fleste i dag tager dem på lige før passagererne kommer om bord. For man kan sagtens høre, om passageren spørger, om du har en Berlinger osv. Så alt i alt det kan sagtens svare sig at gøre en indsats, når man gerne vil forbedre noget i ens arbejdsmiljø, konkluderer Susanne Alsing.

Kraftig støj på arbejdspladsen bliver ofte kædet sammen med højere stressniveauer, øget risiko for ulykker og endog fare for fosterskader

Du kan altid kontakte Statens Luftfartsvæsen (SLV), hvis du har nogle spørgsmål vedrørende arbejdsmiljø ombord: Statens Luftfartsvæsen Ellebjergrvej 50 2450 København SV. 3618 6000 <http://www.slv.dk> dcaa@slv.dk

Det er luftfartsinspektør Lene W. Grøndahl, som varetager området i det daglige arbejde: direkte nr. 3618 6272 mail: legr@slv.dk

Der udgives et nyhedsbrev om arbejdsmiljø, som du kan abonnere gratis ved at tilmelde dig på vores hjemmeside.

Du kan læse mere om støj på den særlige støjportal, der er udarbejdet i fælles skab med de andre danske arbejdsmiljømyndigheder. Link findes på arbejdstilsynets hjemmeside www.at.dk

Det europæiske arbejdsmiljøagentur har mange oplysninger om støj med mere på deres hjemmeside <http://ew2005.osha.eu.int>

Interview og tekst: Morten Friis Jørgensen (DJ)
Portrætfotos: Privat
modelfotos: Ted Fahn
Layout: Solveig Leifsdottir,
Tryk: SLV
Oplag: 2000 stk.

